

СЛЕНГОВА ЛЕКСИКА У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

У процесі поступового надання свободи суспільній думці відбулося активне звільнення української літератури від встановлених канонів, що призвело до проникнення на сторінки художніх творів стилістично зниженої лексики разом із її помітним експресивним вираженням. Ця лексика є досить неординарним та розгалуженим явищем, яке має свою структуру та виконує певні функції. До складу цієї лексики входять просторіччя, сленгізми, жаргонізми, вульгарізми тощо – все, що має пейоративний, знижений відтінок.

Використовуючись для широкого самовираження мовця, стилістично знижена лексика несе заряд емоційності, оцінності та експресивності. Емоційно-оцінні й експресивні забарвлення слова можуть змінюватися, зазнаючи впливу контексту й інтонації.

Пропоноване дослідження має на меті з'ясувати структуру, семантику та функції сленгової лексики, як різновиду стилістично зниженої, у романах Ірен Роздобудько «Арсен», «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, не придатних до життя» та «ЛСД. Лицей слухняних дружин».

Аналізуючи сленгізми, використані Ірен Роздобудько у названих романах, робимо висновок, що автор нерідко послуговується ними, намагаючись передати зміст твору у прийнятній для молоді формі.

Однією із найчисельніших є лексична група «людина», що перебуває в центрі когнітивної системи носіїв молодіжного сленгу. Сюди входять номінації на позначення осіб жіночої / чоловічої статі, їхніх характеристик за різними критеріями, частин тіла людини тощо. Так, на позначення особи жіночої статі ужито сленгізм цирла – <жінка чи дівчина, переважно тілиста>, зокрема, у таких контекстах: У тебе і хаєр, і прикид, як у цирли (3). У наведеному прикладі І. Роздобудько використала сленгізми хаєр <зачіска> [1] та прикид, що позначає <одяг>[2].

На позначення угруповань людей за віковими особливостями автор використовує лексему молодняк, зі значенням <молоді, зовсім юні особи>[2]: Взагалі, у нас всі дівчата, навіть «молодняк», напрочуд красиві (2).

У названих романах є сленгізми на позначення професії чи роду занять: лабух <музикант>[1] та мусор <працівник правоохоронних органів>[1], де останнє належить ще й до кримінальної лексики. Наприклад: Тоді я ще вважався непоганим лабухом (3); ...баби, кому колесо? Останнє лишилось! – Тихо! Мусора під дверима! (3).

На позначення семантики <розмова> використано сленгізм базар у контексті: Стеж за базаром, – попередив Барс, киваючи очима на

Петровича, котрий терпіти не міг, коли ми, поважні працівники культури, говорили на музичному сленгу (3).

Характеризує за результатом дії – тобто кількістю випитого алкоголю – лексема накачаний у контексті: ...він був вже добряче накачаний тією «кривавою Мері» (3).

Використовує автор і дієслова зі сленговим значенням, що позначають дії та стани осіб і мають як позитивне, так і негативне забарвлення. Наприклад, лексема рулити має значення <їхати, йти> [2]: лише пошкодував, що далеко «рулити» до мене в гості (1). Сема <тяжко працювати> відображена у лексемі горбатитись: ...скільки нам ще тягти kota за хвіст, горбатитися з ранку до ночі? (2).

Значення <їсти> передає сленгізм берляти: ...я можу берляти без проблем для шлунка (3). Сленгізм кумарити несе значення <спати> [1]: Але після нього не так кумарить (3).

Сленгове дієслово підсісти несе значення <захопитись чимось> [2]: ...публіка вже добряче «підсіла» на Мінні (цирковий тюлень – О. В.) (3).

Окрему групу сленгізмів становлять слова, що дають оцінку предметам та істотам, явищам та ситуаціям. Позитивну конотацію має лексема кайф <отримувати задоволення> [2]: ...для повного кайфу не вистачає пива з таранькою (3). Негативне забарвлення передають сленгізми: слабо <підсилює значення неможливості чи складності виконання певної дії, названої у реченні> [2] (Тут не дуже полюбляють базікати. Слабо!(2)); фуфло <дурниця, щось нецікаве> [2] (все у світі – фуфло (2)); фігня <неприємність, прикрість, несприятлива ситуація> [2] (От яка фігня, зауважую я: природа часом вчиняє несправедливість (2)); попсовий <низькоякісний; примітивний> [2] (...купила за 900 баксів квиток на попсовий концерт (2)).

Також у романах засвідчено лексему фішка <якась особливість, сутність, специфічна риса чогось, тенденція і т. ін.> [2]: ...я бачив у цьому ритуалі цілком туристичну фішку (3).

На позначення закладів харчування використано такі сленгізми: кнайпа <пивна; невеликий ресторан, бар> [1], забігайлівка <невелике кафе, бар, буфет, пивна без особливих зручностей> [2]. Наприклад: ...на цілому острові немає жодного готелю, кнайпи (2); можливо, вони скінчили своє життя, сидячи за одним столом у брудній забігайлівці (2).

Значення <смішна ситуація, жарт; розіграш> виражене сленгізмом підкол: Це не детектив про сучасних гейш, не лавсторі, не соціальна фантастика. Це підкол (3).

Автор послуговується сленговими позначеннями грошових одиниць. Американську валюту називають сленгізми: бабки, бакси, зелені [2]. Наприклад: Мені ще доньок заміж видавати! На які бабки? (2); І всі ці веселощі заради... заради того, аби якась істота чоловічої чи жіночої статі придбала пральну машину, ... чи купила за 900 баксів квиток на попсовий

концерт (2); ...тепер щомісяця, за постановою суду, мусив відшкодувати збитки у вигляді ста зелених на місяць (3).

На межі кримінального жаргону перебувають такі лексеми, як ксива <будь-який функціональний папір або документ (паспорт, пропуск, білет, довідка і т. д.)> [1], дах <зв'язки у владних та правоохоронних структурах> [1], засвідчені у таких контекстах: ...один Можновладець, який слугуватиме тобі «дахом»; маючи таку поважну «ксиву», я зателефонував до офісу пана Струтівського-молодшого і ламаною мовою попросив аудієнції ... (3).

Із жаргону наркозалежних запозичено автором такі сленгізми: ширка <наркотик для внутрішньовенного використання> [2], колесо <таблетка, що містить психоактивні компоненти> [2]. Наприклад: Апологети цієї «унітазної» літератури із захватом ревного учнівства намагаються переплюнути вчителів у змалюванні ... варіння «ширки» (2); ...баби, кому колесо? Останнє лишилось! (3).

Отже, можемо зробити висновок, що Ірен Роздобудько, на відміну від багатьох сучасних авторів, не зловживає стилістично зниженою лексикою, зокрема і сленгізмами. Сленгова лексика використовується переважно з метою створення відповідного описуваному емоційного й соціального колориту, а також з метою мовленнєвої характеристики осіб, про яких ідеться.

Список використаних джерел

1. Словник українського сленгу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovoedia.org.ua/57/53392-0.html>.
2. Словник сучасного українського сленгу [упор. Т. М. Кондратюк] – Х. : Філію, 2006. – 350 с.
3. Роздобудько І. Арсен [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://newlib.net/read/177390>.
4. Роздобудько І. Дванадцять, або виховання жінки в умовах, не придатних до життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://royallib.com/read/rozdobudko_ren/dvanadtsyat_abo_vihovannya_gn_ki_v_umovah_ne_pridatnih_do_gitty.html#0.
5. Роздобудько І. Л С Д: Ліцей слухняних дружин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.litmir.co/br/?b=181529>.